

УДК 341.231.14

DOI: 10.26565/2075-1834-2020-29-42

МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Онщенко В. В.,

аспірантка кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, м. Харків, 61022, майдан Свободи 4, e-mail: vn.onischenko@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6585-3296>

АНОТАЦІЯ: у статті зосереджено увагу на функціонуванні міжнародного універсального інституційного механізму захисту прав людини у сфері підприємництва. Підкреслено значення статутних органів Організації Об'єднаних Націй, посадових осіб, які наділені повноваженнями щодо прийняття рішень у багатьох питаннях, що стосуються широкого кола суб'єктів міжнародних правовідносин у тому числі й захисту прав людини у підприємницькій сфері (бізнес сфері), зокрема: Генеральної Асамблеї, Економічної і Соціальної Ради, Ради Безпеки, Генерального секретаря. Розкрито роль Ради з прав людини як органу Організації Об'єднаних Націй, який несе відповідальність за сприяння загальній повазі прав людини й основних свобод, у створенні спеціалізованих, вузькопрофільних структур захисту прав людини у сфері підприємництва. Розкрито повноваження Спеціального представника Генерального секретаря з питань про права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства, акцентовано на значенні запропонованої ним Рамкової концепції «захищати, дотримуватися і відновлювати в правах». Приділено увагу Робочій групі з питань про права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства. Підкреслено значення Форуму з питань підприємницької діяльності і прав людини як діалогового центру щодо співпраці з питань, що стосуються підприємницької діяльності і прав людини. Акцентовано на мандаті Міжурядової робочої групи відкритого складу по транснаціональних корпораціях та інших підприємствах в аспекті прав людини, який передбачає розробку юридично об'єднуючого документа для регулювання в міжнародному праві прав людини в діяльності транснаціональних корпорацій та інших підприємств. Зосереджено увагу на завданнях, що виконує Управління Верховного комісара ООН з прав людини в питаннях бізнесу і прав людини, його співпраці зі спеціалізованими органами у цьому напрямку; підкреслено його роль у поширенні і здійсненні Керівних принципів підприємницької діяльності в аспекті прав людини.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: бізнес-сфера, захист, інституції, права людини, правова основа.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ УНИВЕРСАЛЬНЫЙ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ МЕХАНИЗМ ЗАЩИТЫ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В СФЕРЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

Онщенко В. В.,

аспірантка кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультета Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, г. Харьков, 61022, площадь Свободы 4, e-mail: vn.onischenko@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6585-3296>

АННОТАЦИЯ: в статье сосредоточено внимание на функционировании международного универсального институционального механизма защиты прав человека в предпринимательской сфере. Подчеркнуто значение уставных органов Организации Объединенных Наций, должностных лиц, наделенных полномочиями по принятию решений во многих вопросах, в том числе и по защите прав человека в предпринимательской сфере (бизнес сфере), в частности: Генеральной Ассамблеи, Экономического и Социального Совета, Совета Безопасности, Генерального секретаря. В статье раскрыта роль Совета по правам человека как органа ООН, который несет ответственность за содействие всеобщему уважению прав человека и основных свобод, в создании специализированных, узкопрофильных структур по защите прав человека в сфере предпринимательства. Раскрыты полномочия Специального представителя Генерального секретаря по вопросу о правах человека и транснациональных корпорациях и других предприятий, акцентировано на значении, предложенной им Рамочной концепции «защищать, соблюдать и восстанавливать в правах». Уделено внимание Рабочей группе по вопросу о правах человека и транснациональных корпорациях, и других предприятиях. Подчеркнуто значение Форума по вопросам предпринимательской деятельности и правах человека как диалогового центра сотрудничества по вопросам, касающимся предпринимательской деятельности и прав человека. Акцентировано на мандате

Межправительственной рабочей группы открытого состава по транснациональным корпорациям и других предприятиях в аспекте прав человека, предусматривающего разработку юридически объединяющего документа для регулирования в международном праве прав человека в деятельности транснациональных корпораций и других предприятий. Сосредоточено на задачах, стоящих перед Управлением Верховного комиссара ООН по правам человека в вопросах бизнеса и прав человека, его сотрудничестве со специализированными органами в этой сфере; подчеркнута его роль в распространении и осуществлении Руководящих принципов предпринимательской деятельности в аспекте прав человека.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: бизнес-сфера, защита, институты, права человека, правовая основа.

INTERNATIONAL UNIVERSAL INSTITUTIONAL MECHANISM FOR HUMAN RIGHTS PROTECTION IN BUSINESS SPHERE

Veronika Onishchenko,

Postgraduate student
of the Department of International
and European Law,
Faculty of Law,

V. N. Karazin Kharkiv National University,
Kharkiv, 61022, Maidan Svobody 4,
e-mail: vn.onishchenko@gmail.com

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-6585-3296>

ANNOTATION: the article focuses on the functioning of the international universal institutional mechanism for the protection of human rights in business sphere. The importance of the statutory bodies of the United Nations, the officials who are empowered to make decisions on many issues related to a wide range of subjects of international legal relations, including the protection of human rights in business sphere, is emphasized, in particular: the General Assembly, the Economic and Social Council, the Security Council, the Secretary-General. The role of the Human Rights Council as a body of the United Nations, which is responsible for promoting the universal respect for human rights and fundamental freedoms, in the creation of specialized, narrow-profile human rights protection structures in business sphere has been defined. The powers of the Special Representative of the Secretary-General on Human Rights and transnational corporations and other business enterprises have been described, with an emphasis on the significance of "Protect, respect and remedy" framework proposed by him. The attention is paid to the Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises. The importance of the UN Forum on Business and Human Rights as a dialogue center for the cooperation on business and human rights issues is highlighted. The emphasis is placed on the mandate of the Open-ended intergovernmental working group on transnational corporations and other business enterprises with respect to human rights, which provides the development of a legally binding instrument for regulating the activities of transnational corporations and other business enterprises in international human rights law. It is emphasized on the tasks performed by the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights in business and human rights issues, and its cooperation with specialized bodies in this area; its role in the promotion and implementation of the Guiding Principles on Business and Human Rights is highlighted.

KEY WORDS: business sphere, protection, institutions, human rights, legal basis.

Постановка проблеми. Інтенсивний розвиток економічних відносин створює жорсткі умови для суб'єктів господарювання, які вимушені максимально обмежувати свої поточні потреби задля досягнення найбільшої вигоди або ефективного виконання поставлених перед ними завдань. У таких умовах, компанії намагаються економити на першочергових виробничих ресурсах (наприклад, сировина, обладнання та інше), внаслідок чого випускається недобросовісна продукція, яка становить загрозу, перш за все, для життя та здоров'я споживачів, а також, під обмеження підпадають і трудові гарантії працівників. Таким чином, при перерозподілі витрат, компанії можуть недобросовісно забезпечувати дотримання та реалізацію прав людини.

Пряме порушення мінімально встановлених стандартів прав людини або зловживання нормою права, відповідно до якої поведінка компанії є законною лише де-юре, негативно впливають на утвердження принципів справедливості та гуманізму не лише у державі, а й у світі в цілому. Ця проблема є актуальною особливо в контексті діяльності транснаціональних компаній. Завдяки валовому доходу та географічній розповсюженості підпорядкованих підприємств такі компанії мають значний вплив не лише на економіку світу або певних держав, а й на соціальну сферу, адже у процес виробництва залучені тисячі працівників, а продукцією або послугами користуються мільйони. Внаслідок такого впливу двоєдина структура «особа-держава» трансформується у трьохопорну «держава-особа-бізнес», особливо якщо розглядати це в контексті додержання прав і свобод людини.

Питання соціально зорієнтованого бізнесу постало ще у минулому столітті, але його фактичні процеси реалізації припадають саме на сьогоднішній день. Можна говорити навіть лише про початок імплементації таких програм, адже як свідчить практика, між нормативним або локальним закріпленням положень та їх втіленням існує значна часова різниця.

Більше того, становлення інституту корпоративної соціальної відповідальності різниться залежно від галузі економіки. Наприклад, якщо в ІТ-сфері інвестування в працівників є усталеною практикою, то в традиційних виробничих сферах людський ресурс вважається легко замінним, а тому мізерні заробітні плати або жакливі умови праці, особливо в країнах з нерозвиненою економікою, стали гіркою нормою сучасного світу.

Стан опрацювання. Слід зазначити, що дослідження питання функціонування міжнародного універсального інституційного механізму захисту прав людини у сфері підприємництва досі в українській науці міжнародного публічного права не досліджувалося на достатньому рівні. Разом із тим окремі аспекти захисту прав людини були предметом уваги таких вітчизняних і зарубіжних науковців як: М. Барнетт, М. Баймуратов, К. Буряковська, В. Гутник, М. Кларксон, Б. Корнелл, Дж. Мун, Т. Сиройд, О. Уварова, Л. Фоміна, С. Хедберг, А. Шапіро, та ін. Означені чинники спонукають до дослідження обраної теми.

Мета статті полягає у проведенні аналізу діяльності міжнародних універсальних інституцій захисту прав людини у сфері підприємництва.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**: охарактеризувати міжнародні універсальні інституції захисту прав людини у підприємницькій сфері; розкрити їх внесок у захист прав працівників; зробити відповідні висновки і рекомендації, направлені на удосконалення їх функціонування.

Виклад основного матеріалу. «Міжнародна хартія прав людини» заклала підвалини для розробки низки міжнародно-правових актів у галузі захисту працівників, що детально регламентують загальні питання (заборона дискримінації, тортур тощо), захист окремих категорій осіб (дітей, жінок, інвалідів та ін.) і містять напрями співробітництва держав-учасниць у визначених сферах. Безумовно, значний внесок у становлення і розвиток цієї співпраці роблять статутні органи, інституції, посадові особи ООН, які «персоніфікують» правозахисну діяльність даної універсальної організації та визначають головні вектори співпраці держав-учасниць в означеному напрямку. Статутні органи, що засновані відповідно до положень Статуту ООН, мають широкі мандати, звертаються до широкої аудиторії і приймають рішення більшістю голосів (с. 215) [1]. Генеральна Асамблея, Економічна і Соціальна Рада, Рада Безпеки, створюють універсальне правове підґрунтя в галузі захисту прав людини. Разом із тим створені ними допоміжні інституції посилюють напрями співпраці. Зокрема, на особливу увагу заслуговує Рада з прав людини – допоміжний орган Генеральної Асамблеї ООН (заснована в 2006 р. (A/RES/60/251)) [2], яка зробила значний внесок у захист прав людини у підприємницькій сфері, ініціюючи призначення спеціалізованих представників, створення спеціалізованих структур тощо. Зокрема, в 2005 р. тоді ще Комісія ООН з прав людини ухвалила резолюцію E / CN.4 / RES / 2005/69 [3], яка дозволяла «Генеральному Секретарю призначити Спеціального представника з питань про права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства». Завдання Спеціального представника полягали в такому: а) встановити та роз'яснити стандарти корпоративної відповідальності й підзвітності для транснаціональних корпорацій та інших комерційних підприємств щодо прав людини; б) підвищити роль держави в ефективному регулюванні і визначенні місця транснаціональних корпорацій та інших комерційних підприємств у галузі прав людини, в тому числі за допомогою міжнародного співробітництва; в) дослідити і роз'яснити значення для транснаціональних корпорацій та інших комерційних підприємств таких понять як «співучасть» і «сфера впливу»; г) розробити матеріали і методології для оцінки впливу діяльності транснаціональних корпорацій та інших комерційних підприємств на права людини; д) розробити збірник прикладів передової практики держав, транснаціональних корпорацій та інших комерційних підприємств.

18 червня 2008 р. Рада з прав людини одногосно «схвалила» Рамкову концепцію «Захищати, дотримуватися і відновлювати в правах», питання про права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства Джона Рагги згідно з мандатом 2005 р. Означена концепція містить три основних принципи: обов'язок держави запобігати порушенням прав людини третьою стороною, в тому числі представниками бізнесу, шляхом розробки відповідних правил, здійснення контролю та судових розглядів; корпоративна відповідальність дотримуватися прав людини, яка має на меті здійснення заходів з належною обачністю, щоб уникнути посягань на права інших; і необхідність у наданні жертвам більшого доступу до ефективних засобів захисту, як судових, так і позасудових [4].

Рада з прав людини продовжила термін дії мандата Спеціального представника терміном на три роки (до червня 2011 р.), прийнявши нову резолюцію A / HRC / RES / 8/7. Резолюція наказувала Спеціальному представникові вжити заходів щодо реалізації розробленої Концепції, а саме: надати свої міркування і рекомендації щодо того, як підвищити рівень виконання обов'язків держави щодо запобігання порушень прав людини транснаціональними корпораціями та іншими комерційними підприємствами, в тому числі за допомогою міжнародного співробітництва; продовжити роботу з питання кордонів і змісту корпоративної відповідальності за дотриманням усіх прав людини, а також розробити конкретне керівництво для представників бізнесу та інших сторін; розглянути варіанти і надати рекомендації на національному, регіональному та міжнародному рівнях щодо підвищення доступності ефективних

засобів захисту для тих, чії права піддаються впливу з боку корпорацій; протягом усього періоду роботи враховувати гендерний аспект і приділяти пильну увагу особам, які належать до вразливих груп, особливо дітям; об'єднати зусилля з робочою групою з прав людини Глобального договору для отримання, обміну та просування практичного досвіду і засвоєних уроків з питання транснаціональних корпорацій та інших комерційних підприємств; працювати в тісній співпраці з ООН та іншими значущими міжнародними органами, управліннями, відділами та спеціалізованими агентствами і, особливо, з іншими спеціальними процедурами Ради; продовжити консультації на постійній основі з питань, передбачених мандатом, з усіма учасниками, включаючи держави, національні установи з прав людини, міжнародні та регіональні організації, транснаціональні корпорації й інші комерційні підприємства, а також з представниками громадянського суспільства, в тому числі викладачами, спілками роботодавців, працівників, корінними й іншими спільнотами, з неурядовими організаціями, в тому числі шляхом проведення спільних засідань; щорічно звітувати перед Радою і Генеральною Асамблеєю ООН [5].

У червні 2011 р. Рада з прав людини у своїй резолюції A / HRC / RES / 17/4 одногосно схвалила Керівні принципи підприємницької діяльності в галузі прав людини для здійснення Рамкової концепції «Захищати, дотримуватися і відновлювати в правах», визначивши тим самим вперше загальний стандарт, спрямований на запобігання та викорінення загрози негативного впливу діяльності корпорацій на права людини. Резолюція також передбачила створення Робочої групи з питання про права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства у складі п'яти незалежних експертів, що обираються за принципом регіонального балансу терміном на три роки. Слід зазначити, що Рада оновлювала мандат Робочої групи в 2014 р. (резолюція 26/22 Права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства) та в 2017 р. (резолюція 35/7 Підприємницька діяльність і права людини: мандат Робочої групи з питання про права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства). Відповідно до мандату Робоча група уповноважена: а) сприяти ефективному і всебічному поширенню та здійсненню Керівних принципів; б) виявляти передову практику й уроки здійснення Керівних принципів, обмінюватися ними і пропагувати їх, а також оцінювати їх і робити щодо них рекомендації і в цьому контексті запитувати й отримувати інформацію з усіх відповідних джерел, включаючи уряд, транснаціональні корпорації та інші підприємства, національні правозахисні установи, громадянське суспільство і правовласників; в) підтримувати зусилля щодо сприяння зміцненню потенціалу і застосування Керівних принципів, а також надавати, за запитами, консультації та рекомендації щодо розробки національного законодавства і політики, що стосуються підприємницької діяльності і прав людини; г) здійснювати поїздки до країн і своєчасно реагувати на запрошення від держав; е) продовжувати вивчати варіанти і формулювати рекомендації на національному, регіональному й міжнародному рівнях для розширення доступу до ефективних засобів правового захисту, що є у розпорядженні тих, чії права людини виявляються порушеними в результаті діяльності корпорацій, у тому числі тих, хто знаходиться в зонах конфліктів; е) враховувати гендерні аспекти у своїй роботі на протязі всього періоду дії мандата і приділяти особливу увагу особам, які перебувають у вразливому становищі, особливо дітям тощо (п. 6) [6]. Крім того, у своїй резолюції 35/7 Рада попросила Робочу групу: приділяти належну увагу здійсненню Керівних принципів в контексті Порядку денного в галузі сталого розвитку на період до 2030 року [7].

На підставі резолюції A / HRC / RES / 17/4 Рада з прав людини також заснувала Форум з питань підприємницької діяльності і прав людини для обговорення тенденцій і викликів щодо здійснення Керівних принципів і сприяння налагодженню діалогу та співпраці з питань, що стосуються підприємницької діяльності і прав людини, включаючи виклики, що виникають у конкретних секторах, у конкретному операційному середовищі або стосовно конкретних прав або груп, а також виявлення передової практики (п. 12). Форум ООН є найбільшою щорічною міжнародною зустріччю з питань бізнесу і прав людини в якому беруть участь більше 2000 представників урядів, підприємництва, громадських груп і громадянського суспільства, юридичних фірм, інвестиційних компаній, органів ООН, національних правозахисних установ, профспілок, наукових кіл та ЗМІ. Протягом трьох днів проходить більше 60 експертних дискусій з питань, що стосуються Керівних принципів підприємницької діяльності в аспекті прав людини (рамки щодо «захисту», «дотримання» і «відновлення в правах»), а також поточних питань у сфері бізнесу і прав людини. Він є найбільшим майданчиком для встановлення зав'язків, обміну досвідом і вивчення безлічі ініціатив щодо заохочення дотримання прав людини корпораціями [8]. Керівництво Форумом здійснює Робоча група з питань підприємницької діяльності та прав людини. Крім того, з 2017 р. (резолюція 35/7) Робоча група отримала мандат «очоловати Форум і представляти доповідь про роботу й тематичні рекомендації Форуму для розгляду Радою з прав людини» (п. 9) [9].

Крім вищезначених структур, у 2014 р. на підставі резолюції 26/9 від 14 липня, Рада з прав людини прийняла рішення про заснування Міжурядової робочої групи відкритого складу по транснаціональних корпораціях та інших підприємствах в аспекті прав людини [10], мандат якої передбачає розробку

міжнародного юридично об'єднуючого документа для регулювання в міжнародному праві дотримання прав людини в діяльності транснаціональних корпорацій та інших підприємств. Станом на лютий 2019 р. Міжурядова робоча група провела п'ять сесій і узгодила положення єдиного документа, який перебуває в стадії узгодження, серед його загальних положень слід вказати такі: визначення прав жертв порушень прав людини у сфері підприємництва, визначення юрисдикції, регулювання питань щодо надання правової допомоги та міжнародного співробітництва, створення міжнародного фонду відшкодування шкоди жертвам правопорушень, створення організаційного механізму (Комітет, Конференція держав-учасниць) тощо [11].

Управління Верховного комісара ООН з прав людини (далі – УВКПЛ) виконує кілька завдань з питань бізнесу і прав людини, зокрема: відповідає за порядок денний у галузі бізнесу і прав людини в межах системи ООН і уповноважене у співпраці з Робочою групою з бізнесу і прав людини розробляти керівництва та тренінги, спрямовані на поширення і здійснення Керівних принципів підприємницької діяльності в аспекті прав людини (A / HRC / RES / 21/5). Це включає надання консультацій, інструментів і керівництва, сприяння у створенні потенціалу в галузі бізнесу і прав людини всім зацікавленим сторонам на національному рівні, в тому числі за допомогою діяльності УВКПЛ на місцях і в межах усієї системи ООН, та надання технічної підтримки правозахисних механізмів. УВКПЛ запровадило проект під назвою «Підзвітність та засоби правового захисту», спрямований на підвищення підзвітності та поліпшення доступу до засобів правового захисту для осіб, які постраждали від пов'язаних з підприємницькою діяльністю порушень прав людини. УВКПЛ також надає технічну допомогу та консультаційну підтримку Робочій групі з питання про транснаціональні корпорації та інших підприємствах, мандату спеціальних процедур. Крім того, УВКПЛ виступає в якості секретаріату Міжурядової робочої групи відкритого складу з транснаціональних корпорацій та інших підприємств в аспекті прав людини.

УВКПЛ на постійній основі проводить роботу з партнерами, такими як Бюро по Глобальному договору ООН (і стежить за дотриманням Принципів, що стосуються прав людини Глобального договору), ОЕСР (зокрема, щодо Керівних принципів для багатонаціональних підприємств), МОП (тристороння Декларація принципів, що стосуються багатонаціональних корпорацій) та іншими суб'єктами щодо розробки інструментів і посібників для компаній та інших зацікавлених сторін з метою включення прав людини у світ бізнесу [12].

Висновки. Виходячи з вищезначеного слід констатувати, що під егідою ООН, нарівні з універсальними органами загальної компетенції в галузі прав людини (Генеральна Асамблея, Економічна і Соціальна Рада, Рада з прав людини, УВКПЛ), створено спеціалізовані, вузькопрофільні структури та запроваджено спеціальні процедури (Робоча група з питання про права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства, Спеціальний представник Генерального секретаря з питання про права людини і транснаціональні корпорації та інші підприємства тощо), що мають за мету розробку правових норм у галузі захисту прав людини у сфері підприємництва; сприяють поширенню позитивного досвіду між державами у цьому напрямку, виробленню практичних рекомендацій, що враховують специфічні інтереси працівників і роботодавців; поширюють інформацію щодо можливих судових і позасудових механізмів врегулювання спорів, що сприяє утвердженню віри працівників у можливість захисту порушених прав, незважаючи на форму діяльності підприємства (державний сектор чи недержавний) та цивілізованому підходу до захисту прав людини.

Перспективними напрямками дослідження вважаємо питання діяльності міжнародних неурядових структур в означеній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / За заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Х. Право. 2019. 472 с.
2. Résolution adoptée par l'Assemblée générale 60/251. Conseil des droits de l'homme. URL: <https://undocs.org/fr/A/RES/60/251> (дата звернення 18.03.20).
3. Human rights and transnational corporations and other business enterprises Human Rights Resolution 2005/69. URL: <https://www.ohchr.org/RU/Issues/Business/Pages/ResolutionsDecisions.aspx> (дата звернення 17.03.20).
4. Protect, Respect and Remedy: a Framework for Business and Human Rights Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie A/HRC/8/5 7 April 2008. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/128/61/PDF/G0812861.pdf?OpenElement> (дата звернення 18.03.20).
5. Human Rights Council. Resolution 8/7. Mandate of the Special Representative of the Secretary General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises. URL: https://ap.ohchr.org/documents/E/HRC/resolutions/A_HRC_RES_8_7.pdf (дата звернення 18.03.20).
6. Совет по правам человека. Права человека и транснациональные корпорации и другие предприятия A/HRC/RES/17/4. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/G11/144/73/PDF/G1114473.pdf?OpenElement> (дата звернення 19.03.20).
7. 35/7. Business and human rights: mandate of the Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/191/47/PDF/G1719147.pdf?OpenElement> (дата звернення 19.03.20).

8. Форум ООН по вопросам предпринимательской деятельности и прав человека. Официальный сайт. URL: <https://www.ohchr.org/RU/Issues/Business/Forum/Pages/2019ForumBHR.aspx> (дата звернення 17.03.20).
9. Resolution adopted by the Human Rights Council on 22 June 2017. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/191/47/PDF/G1719147.pdf?OpenElement> (дата звернення 18.03.20).
10. Резолюция, принятая Советом по правам человека 26/9 Разработка международного юридически связывающего договора о транснациональных корпорациях и других предприятиях в аспекте прав человека. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/082/54/PDF/G1408254.pdf?OpenElement> (дата звернення 18.03.20).
11. Legally binding instrument to regulate, in international human rights law, the activities of transnational corporations and other business enterprises. URL: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/WGTransCorp/OEIGWG_RevisedDraft_LBI.pdf (дата звернення 11.03.20).
12. УВКПЧ Бизнес и права человека. Материалы официального Сайта. URL: <https://www.ohchr.org/RU/Issues/Business/Pages/BusinessIndex.aspx> (дата звернення 26.03.20).

REFERENCES

1. Siroïd T.L., Fomina L.O. Mizhnarodnij zahist prav ljudini: navchal'nij posibnik / Za zag. red. d.ju.n., prof. T.L. Siroïd. H. Pravo. 2019. 472 s.
2. Résolution adoptée par l'Assemblée générale 60/251. Conseil des droits de l'homme. URL: <https://undocs.org/fr/A/RES/60/251> (дата звернення 18.03.20).
3. Human rights and transnational corporations and other business enterprises Human Rights Resolution 2005/69. URL: <https://www.ohchr.org/RU/Issues/Business/Pages/ResolutionsDecisions.aspx> (дата звернення 17.03.20).
4. Protect, Respect and Remedy: a Framework for Business and Human Rights Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie A/HRC/8/5 7 April 2008. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/128/61/PDF/G0812861.pdf?OpenElement> (дата звернення 18.03.20).
5. Human Rights Council. Resolution 8/7. Mandate of the Special Representative of the Secretary General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises. URL: https://ap.ohchr.org/documents/E/HRC/resolutions/A_HRC_RES_8_7.pdf (дата звернення 18.03.20).
6. Совет по правам человека. Права человека и транснациональные корпорации и другие предприятия A/HRC/RES/17/4. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/G11/144/73/PDF/G1114473.pdf?OpenElement> (дата звернення 19.03.20).
7. 35/7. Business and human rights: mandate of the Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/191/47/PDF/G1719147.pdf?OpenElement> (дата звернення 19.03.20).
8. Форум ООН по вопросам предпринимательской деятельности и прав человека. Официальный сайт. URL: <https://www.ohchr.org/RU/Issues/Business/Forum/Pages/2019ForumBHR.aspx> (дата звернення 17.03.20).
9. Resolution adopted by the Human Rights Council on 22 June 2017. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G17/191/47/PDF/G1719147.pdf?OpenElement> (дата звернення 18.03.20).
10. Резолюция, принятая Советом по правам человека 26/9 Разработка международного юридически связывающего договора о транснациональных корпорациях и других предприятиях в аспекте прав человека. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/082/54/PDF/G1408254.pdf?OpenElement> (дата звернення 18.03.20).
11. Legally binding instrument to regulate, in international human rights law, the activities of transnational corporations and other business enterprises. URL: https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/WGTransCorp/OEIGWG_RevisedDraft_LBI.pdf (дата звернення 11.03.20).
12. УВКПЧ Бизнес и права человека. Материалы официального Сайта. URL: <https://www.ohchr.org/RU/Issues/Business/Pages/BusinessIndex.aspx> (дата звернення 26.03.20).